

Metoderapport til SKUP 2016

KONGEMAKTA

Dagbladet

Departementet skjulte e-poster om kongehusets pengebruk. Slik tapte Sanner og Slottet kampen mot Stortinget

FÅR MILLIONER TIL PRIVATE HUS OG HYTTER, BRUKER LIKEVEL HOFFETS PENGER

LEIER UT BOLIGER UTEN GODKJENNING

«DETTE HAR IKKE VÆRT I ORDEN OG DET ER MITT ANSVAR»

MÄRTHA LOUISES BASSENGBRÅK

TRUMP MOT KIM KAN TA NATTESØVNER FRA NOEN HVER

Slik blir JOBB-LIVET ditt framover

Helene (47) fra NRKs «Puls»: -MAMMAS DØD VAR ET VENDEPUNKT

BEKLAGER ETTER GIGANT AVSLØRING

DETTE KOSTER KONGEHUSET EENTLIG ...

DE SKJULTE MILLIONENE

AVSLØRER

INNLEDNING	3
OPPSTART OG ORGANISERING	4
METODER	4
BAKGRUNN FOR METODER	4
METODE: BYGGE DATASETT OG INTERVJUE DATA	5
METODE: KARTLEGGING	5
PENGER FRA STORTINGET OG STATEN	5
Regnestykket om DKP	6
Konsekvenser	7
HOFFET	7
KONGEFAMILIEN	8
Aksjene	8
Yara-aksjene	8
Eiendommene	9
Søk på navn	9
Søk på fødsel- og personnummer	10
Leting i kart	11
Svømmebasseng til besvær	11
Konsekvenser	12
Kronprinsens hytter	12
Konsekvenser:	12
Sikkilsdalen og Mågerø	12
Reelle eierforhold	13
Metodene som avslørte pengestrømmen til kongefamiliens private eiendommer	13
Kilder om utvikling av eiendom	13
Hvem betalte?	13
Arbeidsmengden på eiendommene	14
Regnestykkene tar form	15
Regnestykkene går ikke opp	16
Oppklaringen	17
Fra regnestykke til jus og statsbudsjett	17
Konsekvenser	19
PRIVATE INNTEKTER PÅ SKAUGUM	19
LOVSTRIDIG UMLEIE PÅ SKAUGUM	20
Konsekvenser	20
SAMARBEIDET MED SLOTTET	21
Vennskapet	21
Innsyn	21
INTERVJU	22
SPESIELLE ERFARINGER	22

Journalister: Eiliv Frich Flydal (eff@dagbladet.no / +47 45291836), Halldor Hustadnes, Jonas Pettersen, Geir Ramnefjell og Arve Bartnes (aba@dagbladet.no / +47 91164223) Prosjektnavn: Kongemakta. Publisert fra mars 2016 til januar 2017. Redaksjon: Dagbladet, nyhetsavdelinga, kulturavdelinga og gravergruppa. Alle artiklene finnes på <http://www.dagbladet.no/emne/kongemakta>. Oslo, 16. januar 2017.

Innledning

I artikkelserien «Kongemakta» har vi undersøkt hvordan kongehuset forvalter tilliten og pengene fra fellesskapet. Dagbladet har gjennom arbeidet kunnet dokumentere at store beløp er brukt stikk i strid med Stortingets forutsetninger. I skjul for offentligheten er pengene i stedet brukt på drift og vedlikehold av kongefamiliens sju private bolig- og ferieeiendommer.

Journalistikken skapte en reell konflikt mellom Slottet og Stortinget om hvordan finansieringen av kongehuset skal fungere. Slottet fikk først støtte fra regjeringen til å fortsette den kritiserte praksisen. Likevel vant Stortinget til slutt fram med sine krav om ryddighet i pengestrømmene og mer detaljert rapportering om pengebruken i framtida. Dagbladets avsløringer førte til at Stortinget ba kongehuset om å vise åpenhet i tråd med prinsippene i Offentlighetsloven overfor omverden.

Utgiftsnivået for Norges kongehus har vært diskutert og omtalt i mange år, men det totale kostnadsnivået har ikke vært kjent i offentligheten. Dagbladet har gjort den første kartleggingen som viser hva kongehuset faktisk koster fellesskapet. Tallene viser en kraftig kostnadsøkning de siste årene.

Kongehuset kaller seg ”åpent og moderne”. Kongefamilien velger likevel å skjule store økonomiske verdier som andre innbyggere må rapportere offentlig om. En sentral del av det journalistiske arbeidet har vært å kartlegge kongefamiliens private verdier i eiendom og aksjer. Undersøkelsene avdekket at eierforholdene ikke er slik Slottet har hevdet overfor omverdenen. Dagbladets undersøkelser avdekket at tre aksjeposter ble eid i skjul, én under alias. Hytter ble registrert på hoffet.

De sentrale funnene var ukjente for offentligheten før Dagbladet omtalte dem. Slottet og kongefamilien har flere ganger tatt selvkritikk når nye forhold ble avdekket. Dagbladet har også rettet søkelyset mot statlig og lokal forvaltning som kommer i kontakt med Slottet og kongefamilien.

I flere artikler avdekket Dagbladet hvordan forvaltningen systematisk skjulte saksbehandling som involverte kongens hoff. Både Arkivlova og Offentleglova ble brutt. Avsløringene førte til krav fra stortingspolitikere om en habilitetsvurdering av Jan Tore Sanner (H), den ansvarlige statsråden for bevilgninger til kongehuset.

Etter Dagbladets artikler har flere institusjoner begynt å arkivere og journalføre dokumenter om kongehuset i tråd med loven.

Det sies at Slottet bare utøver symbolsk makt. Dagbladet har avdekket at Slottet også utøver en skjult og insisterende makt, langt inn i norsk forvaltning, helt til topps i maktapparatet og overfor enkeltpersoner som ikke er enige i Slottets synspunkter.

Som en konsekvens av Dagbladets publiseringer, utviklet det seg en bred debatt om pengebruken og den manglende åpenheten i kongehuset. Lokalaviser og riksmidier fikk engasjerte leserinnlegg, mange drøftet funnene i sosiale medier, andre medier siterte Dagbladets saker og drøftet dem på leder- og kommentarplass. Flere av Dagbladets funn er også gjenfortalt i nordiske og europeiske medier.

Konsekvensene av Dagbladets metodebruk og artikler, er beskrevet underveis i rapporten, og altså ikke samlet som et eget kapittel til slutt.

Sentrale problemstillinger

Hvordan forvalter kongehuset og staten folkets penger og tillitt?” har vært den overordnede problemstillingen i arbeidet. En rekke andre problemstillinger har utviklet seg fortløpende, ettersom gravelaget støtte på stadig ny og oppsiktsvekkende informasjon og måtte finne nye metoder for å få mer kunnskap.

Oppstart og organisering

I kjølvannet av kronprinsparets mye omdiskuterte luksus-yachtferie sommeren 2015, bestemte Dagbladet seg for å undersøke kongehusets pengeflyt og manglende åpenhet. Prosjektet ble kalt ”Kongemakta” og er et samarbeid mellom kulturavdelingen, nyhetsavdelingen og gravegruppa.

Høsten 2015 startet en kartleggingsfase. Skrivefasen startet over nyttår. Research-arbeidet har fortsatt hele veien. Tre journalister med ulik bakgrunn har jobbet med prosjektet, i samarbeid med reportasjeleder og politisk redaktør.

Metoder

Bakgrunn for metoder

Tidlig i jobbinga leste vi gjennom gamle presseklipp om kongehuset. I takt med at vi også leste utredninger og hoffets årsberetninger, så vi at det figurerte mange lite presise beskrivelser og omtaler av Slottet og kongefamilien. Vi bestemte oss derfor for å ikke lene oss på konkrete opplysninger fra tidligere artikler om kongehuset uten å ettergå dem svært nøye først.

Det kongelige hoff, som styrer pengestrømmene på Slottet til daglig, er ikke underlagt Offentlighetsloven og praktiserer utstrakt sekretesse i møtet med omverdenen. Slik kan redaksjoner lett bli avhengig av Slottets egne velpolerte versjoner når kongehuset og kongefamilien omtales. Vi erfarte raskt at også Slottet selv var en kilde til feilinformasjon om kongehuset. Avstanden mellom Slottets opplysninger og det vi fant i ulike andre primærkilder, var flere ganger stor. Erfaringene bidro til at vi tidlig i arbeidet utviklet metoder og kjøreregler: Det holdt ikke å publisere Slottets tilsvarende i artikler for å ha den etiske ryggdekningen på plass. Vi hadde et ansvar overfor leserne for at det som kom på trykk var korrekt, informativt og vurdert av faglig ekspertise ved behov. Erkjennelsen gjorde at vi tok et selvstendig ansvar for å ettergå alle opplysninger fra Slottet, så langt det var mulig. Fant vi unøyaktigheter og feil tok vi kontakt på nytt. Metoden ga mer korrekt informasjon og bidro til å identifisere en rekke helt nye saker.

Fordi kongehuset fortsatt Offentlighetsloven forstod vi raskt at den første delen av prosjektet ble en omfattende kartlegging. Vi visste fra starten at oppdraget var å kartlegge pengestrømmene inn og ut av kongehuset og flyten av penger internt, men ikke nøyaktig hva artiklene kom til å handle om.

I denne rapporten redegjør vi for flere metoder vi har brukt for å identifisere, kartlegge, samle inn, verifisere, analysere og kvalitetssikre informasjon.

Metode: Bygge datasett og intervju data

Siden kartlegging ble en sentral metode, trengte vi løsninger for å oppbevare og bruke dataene. Vi valgte å lagre informasjon som åpne data i regneark, altså strukturert informasjon både maskiner og mennesker kan lese og bruke, til for eksempel regnestykker og grafikker.

Vi har i et stort omfang benyttet oss av datastøttet journalistikk. Dette er effektivt, men til gjengjeld svært sårbart for at feil kan reproduseres og i verste fall multipliseres hvis man legger inn feilaktige data. Det kreves stor nøyaktighet. Man må utvise kildekritikk overfor seg selv, når man velger ut dataene for å bygge datasett fra bunnen av. Datasett kan behandles som et intervjuobjekt: ”Har lønnsutgiftene ved hoffet steget mye?” Hvor mye penger har kronprinsen brukt av apanasjen på eiendom de siste tre årene? Hva vet du om eierne av disse husene? Gjennom å stille åpne spørsmål eller skrive inn excel-formler ”intervjuet” vi stadig våre egne datasett på jakt etter svar eller nye problemstillinger.

Metode: Kartlegging

Penger fra Stortinget og staten

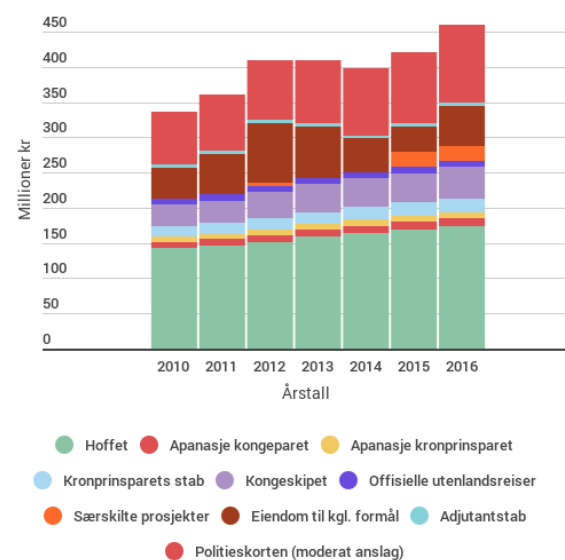
I researchfasen oppdaget vi at eldre artikler oppga sprikende tall i artikler om hvor mye kongehuset ”kostet”. Vi så manglet ofte vesentlige poster som var relevante for hele kostnadsbildet. I en grundig artikkel i 2013 anslo Kapital at den totale kongeregninga var på 330 millioner kroner, basert på tilgjengelige opplysninger. Året før anslo en belgisk professor regninga til 240 millioner og ble bredt sitert i norske medier. Vi fant ingen rettelser fra Slottet eller departementer når det åpenbart ble angitt lavere utgifter enn det som var korrekt. Stortingsrepresentanter vi spurte svarte også vidt forskjellig på spørsmål om hvor mye kongehuset kostet. Skulle vi gjøre journalistikk på pengestrømmene inn og ut av kongehuset, var det åpenbart nødvendig å identifisere statens utgifter dit.

Men vi måtte skaffe tallene. Det ble vanskeligere enn vi trodde.

Vi henvendte oss først til Finansdepartementet og etterspurte en oversikt der statens utgifter til kongehuset framgikk. Vi fikk ingen samlet oversikt, men ble henvist til en budsjettpost på 232 millioner. Tallet virket lavt. Vi hadde lest at kongeskipet alene kostet rundt 40 millioner i året. **Fantes det flere utgifter enn de tallene departementet viste til?** Vi søkt rundt i ulike deler av statsbudsjettet og førte inn utgifter fortløpende. Vi fant og en utgifts-oversikt i Kommunaldepartementets budsjettproposisjon, men manglet den manglet både totaltall, gardens vakhold på kongelige eiendommer og konkrete utgifter til Den kongelige politieskorte (DKP - kongens livvaktjeneste). Dermed fikk ikke leseren noe totaltall å forholde seg til. Vi hentet inn alle de budsjettallene vi fant fra 2010 til forslaget for 2016 for alle utgiftspostene vi hadde identifisert. Men uten DKP

Utgifter til kongehuset 2010-2016

Kilde: Statsbudsjettet og Dagbladets anslag for politieskorten. Foto: Scanpix

og garden kunne vi ikke regne ut total kostnadene for kongehuset.

Regnestykket om DKP

Hvor mye kostet DKP i 2015? Vi kontaktet lederen deres i Oslo: ”Det ønsker ikke jeg å kommentere”, lød svaret. Vi ble henvist til Oslo-politiets informasjonsavdeling. Vi ba formelt om innsyn i budsjettposten, men Oslo-politiet og klageinstansen Politidirektoratet avsto innsynsbegjæringen. Den mest grundige gjennomgangen av norsk politi på lang tid ble gjort av Gjörv-kommisjonen i etterkant av 22.-juli angrepet. **Kunne det være noe å hente i deres rapport?** På side 318 fant vi at Den kongelige politieskortens budsjett var på 75,3 millioner kroner i 2010, at de ansatte den gang hadde over 2000 reisedøgn. Og eskorten var underfinansiert. Nå hadde vi et start-år. **Hvor mye hadde utgiftene steget med fram til 2015?**

I Politidirektoratets (POD) postjournaler fant vi relevante dokumenter ved å søke på ”DKP” og ”Den kongelige politieskorte”. Vi ba om innsyn i et brev og fikk det. I brevet, fra 2014, skrev en underdirektør at rammene til politieskorten ble utvidet med 12 millioner kroner og at Oslo-politiet ble bedt om å gi ytterligere fire millioner. En artikkel i Politiforum, også den fra 2014, opplyste at DKP ble styrket med ti nye årsverk samme år. **Var det nye penger?** En kilde vi snakket med opplyste at DKP selv betalte billetter og hotellovernattinger. Over 2000 reisedøgn betød at DKP hadde store utgifter utover lønn. Vi antok at de 16 millionene dekket de 10 årsverkene som ble omtalt i Politiforum. I et brev i 2015 meldte Oslo politidistrikt om en budsjettoverskridelse på 15 millioner kroner, som POD avsto å dekke. Da forstod vi at det ikke var budsjettallet, men faktiske utgifter for DKP vi ønsket. Vi trengte flere tall.

Gikk det an å finne ut hvor mange ansatte DKP har? Vi spurte DKP og Oslo-politiet, som ikke ville gi ut informasjon. Fra før visste vi at mye informasjon om offentlige ansatte finnes i Norsk sentrale tjenestemannsregister. Et fritekstsøk i databasen etter ”Den kongelige politieskorte” fikk treff. Ifølge NSDs data jobbet 69 ansatte fordelt på 66,6 årsverk i DKP i 2015. NSD forklarte oss at virksomhetene, altså politiet, selv rapporterte antall ansatte.

Oppsummer kjente vi bevilgninger på 75,3 millioner kroner i 2010, konkrete økninger i 2014, overskridelser i 2015 og antallet årsverk i 2015. Lønna var vanskelig å anslå på grunn av all overtiden og tilleggene. Utgiftene i DKP bestod også av materiell og reiser. Vi gikk til Statistisk sentralbyrå sine nettsider og brukte deres kalkulator for å se hvor mye konsumprisindeksen økte fra 2010 til 2015. SSB. 75,3 millioner i 2010 ble vurdert til 84,6 millioner i 2015. Regnestykket vi laget for å anslå de reelle utgiftene til DKP i 2016 ble dermed: 84,6 millioner i grunnlag + 16 millioner i kjent økning + 15 millioner i kjente budsjettoverskridelser = 115,6 millioner i anslåtte utgifter i 2016. Regnestykket var uten luftige antakelser. Vi valgte å runde av nedover til 110 millioner kroner, som ble vårt endelige moderate anslag over utgifter til DKP i 2016. Senere viste det seg at DKP utgjør en betydelig andel, nesten en fjerdedel, av statens utgifter til kongehuset (garden unntatt). Dermed var det viktig å lage DKP-overslaget. I artikkelen redegjorde vi for metodebruken.

Vi manglet Hans Majestet kongens garde, som har døgnkontinuerlig vakt ved de kongelige residenser, Slottet, Skaugum hovedgård, Bygdø Kongsgård, og ved Akershus festning. Vi spurte Forsvaret, men de visste ikke hvor mye penger som gikk til å dekke vakthold av de kongelige eiendommene. De kom tilbake med et anslag over utgifter til operative virksomheter på 300 millioner kroner årlig, men kunne ikke være mer nøyaktige om hvor mye som gikk til vakthold for kongehuset. **Nå hadde vi alle tallene vi trengte for å lage**

vårt eget datasett med utgiftene til kongehuset fra 2010 til 2016. 2016-tallene viste at utgiftene for staten, medregnet 300 millioner til garden, var 760 millioner og siden 2010 gikk 4,9 milliarder fra staten til å drifte kongehuset. Dette var totalutgifter som aldri var diskutert offentlig, så vidt vi kunne se. Vi diskuterte om det fantes svakheter i materialet. Gardetallene påvirket resultatet kraftig og vi konkluderte med at de også var for usikre. **Totalutgiften for staten uten garden var på hele 460 millioner kroner i året.** Det var langt mer enn tidligere kjent og nesten **det dobbelte av tallet vi først ble henvist til av Finansdepartementet.** Nå kjørte vi spøringer og ”intervjuet” det første selvbygde datasettet om kongehuset. Et interessant funn vi løftet fram i artikkelen og som ble bredt sitert av andre medier, var at de samlede utgiftene til å drifte kongehuset hadde **vokst med 37 prosent på seks år.** Vi presenterte leserne for bakgrunns materialet gjennom grafikker. Slik kunne de selv ettergå arbeidsprosessen vår. Som metode styrket det journalistikken vår og utløste flere interessante tips. **I Kongemakta-serien** var det et mål at artiklene viste lesere og kolleger hvordan vi arbeidet med å løse sakene. Vi ønsket at metoder og funn skulle være etterprøvbare for andre.

Konsekvenser

Hovedfunnene ble bredt sitert og diskutert i norske og utenlandske medier. Stortingsrepresentanter forlangte mer åpenhet om bevilgningene. Ansvarlig statsråd Jan Tore Sanner (H) varslet at departementet skulle lage en oversikt som gjorde det lettere for offentligheten å få oversikt. Det ble gjort i anledning statsbudsjettet for 2017 og finnes nå på deres nettsider.

Dagbladet ba Slottet om informasjon om lønnsutvikling for hoffet, men fikk nei. Slottet skrev senere til Dagbladet at ”Hoffets lønnsvekst har fulgt lønnsutviklingen i staten.” I artikkelen viste Dagbladet at lønnsutgiftene ved hoffet ble doblet fra 2002 til 2015. Slottet skrev da i en pressemelding at lønnsveksten var høyere ved hoffet enn i resten av Norge fra 2002 til 2014.

Mens Dagbladet ble nektet innsyn i DKP-utgiftene, opplyste Justisdepartementet om dem ved en feil til Venstres stortingsgruppe. Utgiftene var estimert til rundt 117 millioner kroner. Det var noe høyere enn vårt moderate anslag, men nærme nok til at metoden hadde fungert.

Hoffet

Vi spurte hoffets største fagforbund NTL om å få tall for lønnsutviklingen for hoffet. Vi ble avvist og henvist til Slottets kommunikasjonssjef Marianne Hagen. Hun avslø også:

- Dessverre. Bruk skattelistene, lød svaret fra Hagen.

Vi påpekte at skattelistene ikke sa noe sikkert om faktisk lønn fra hoffet, men Slottet stod på sitt. Så da tok vi utgangspunkt i skattelistene, slik Slottet foreslo, og startet en omfattende undersøkelse av de seks hoffledernes privatøkonomi utenfra: Fra skattelistene hentet vi ut skattegrunnlag og formuetall for de siste fem årene: Samtlige tjente trolig rundt over en million kroner og flere var formuende. Vi spurte Slottet om hofflederne hadde andre inntekter enn fra hoffet. Spørsmålet ble ikke besvart. Dermed gikk vi grundigere til verks. Vi kartla styreverv registrert på dem i Brønnøysundregisteret og undersøkte organisasjonenes og selskapenes regnskaper på jakt etter lønn og godtgjørelser. I flere tilfeller var ikke slikt oppgitt i regnskapene, men ved å ta kontakt med kontorene fikk vi flere nyttige svar. Vi kartla eiendommer, biler og pant på dem som kunne si noe om størrelsen på rentefradrag i likningene, aksjeeierskap som ga utbytte og andre faktorer som påvirket om skattegrunnlaget deres var lavere eller høyere enn den faktiske lønnen fra Det kongelige hoff.

Vi fikk en grei oversikt. Dagen før planlagt publisering kontaktet vi hoffledere og etterspurte flere opplysninger. Tilbakemeldingene vi fikk tydet på at kartleggingen vi hadde gjort ikke ble satt veldig pris på. Da vi fortalte Hagen at vi ble opplyst om at hun fikk 50 000 kroner i styrehonorar fra Martina Hansens hospital, ba hun om å få vite kilden til informasjonen. Det ble avslått med henvisning til vårt kildevern. Det endte med at Slottet samme kveld oversendte lønnstallene for kong Haralds seks nærmeste rådgivere på Slottet i 2015. De tjente fra 1,24 til 1,38 millioner ved hoffet. **Var det høye lønninger?** Slottet opplyste at seks hoffledere fulgte statens lederlønnssystem, en eksklusiv ordning for å rekruttere statlige toppledere i skarp konkurranse med privat sektor. De seks ledet 150 fast ansatte. Vi innhentet tilsvarende tall fra en rekke departementer. Utenriksdepartementet opplyste at 12 av deres 1473 ansatte var med i statens lederlønnssystem. Fra flere departementer kom lavere forholdstall. Totalt deltar rundt 300 personer i statens lederlønnssystem. Med rundt 160 000 ansatte i staten gir det 533 ansatte per sjef med slik lederlønn. Regnet man bare de 21 000 ansatte i departementer og direktoratenes sentralt, ble forholdstallet 70. **Ved Slottet var det 21 ansatte per sjef med slik lederlønn.** Altså var antallet på lederlønn ved hoffet langt høyere enn i staten. Lønnstallene ble til saken ”Her er lønnsadelen ved kongens hoff”.

Kongefamilien

Kongefamilien var det vanskeligere å innhente informasjon om på grunn av hemmelighold, uvanlige navn og taushet fra Slottet. Her følger det brede kartleggingsarbeidet vi gjorde av deres verdier og aktiviteter og metodene for å løse utfordringene underveis.

Aksjene

Høsten 2015 brukte vi søkestrengene «kong Harald» og «dronning Sonja» i vår kopi av aksjonærregisteret fra Skatteetaten. De hadde hver sin aksjepost i offshoreselskapet Miro AS. Det var et **svært nyttig** funn på dette stadiet i arbeidet. Tidligere samme år hadde Dagbladet spurt Slottet om følgende: ”Hva slags aksjer har kongefamilien?” Slottet, ved kommunikasjonssjef Marianne Hagen, svarte at kongen *ikke* eide enkeltaksjer i Norge. Nå fant vi det motsatte. Det var usannsynlig at begge oppføringene i aksjonærregisteret var feil. Senere bekreftet daglig leder der også eierskapet. Dermed hadde Slottet svart uriktig. Kongen har et stort apparat rundt seg som skal holde orden i hans papirer. **Funnet motiverte oss til å fortsette arbeidet med å spa opp informasjon fra primærkildene selv.**

Vi søkte etter kronprinsparet, Märtha Louise og Ari Behn i aksjonærregisteret, men fikk ingen treff. I rolleregistre som Bizweb og Proff, som bruker Brønnøysundregistrene, dukket navnene deres opp med styreverv i flere stiftelser, enkeltpersonforetak og et aksjeselskap. I Brønnøysundregisteret innhentet vi regnskap, blant annet fra Astarte Inspiration AS (kjent som engleskolen). I regnskapet var prinsesse Märtha Louise listet som medeier med 50 prosent av aksjene. Så store poster skal oppgis regnskapet. **Hvorfor fikk vi ikke treff på hennes i aksjonærregisteret?** Svaret fikk vi da vi kartla eiendommene (omtalt senere).

Yara-aksjene

Etter at Dagbladet stilte en rekke spørsmål til kongehuset om økonomi, oppga Slottet at kronprins Haakon eide aksjer i gjødselselskapet Yara. At kronprinsen eide aksjer i et stort norsk børsnotert selskap, var i seg selv en nyhet. Men vi fulgte metoden om å ettergå all informasjon vi fikk fra Slottet. **Fantes det mer enn bare aksjeposten?**

Vi måtte finne egne kilder til å identifisere aksjene. I Norge har alle innsyn i aksjeselskaps aksjebok, som er en oppdatert liste over eiere. Vi henvendte oss til Yara og fikk en excel-fil med alle aksjeeierne per 8.01.2016, fordelt på 33063 eierposter. Søk etter ”kronprins Haakon” ga ingen treff. Søk etter ”haakon”, ga mange, men ingen var kronprinsen. Aksjeboka hadde egne felt for antallet aksjer, fødselsdato/organisasjonsnummer for eieren, navn og bostedsland. Kronprinsen fødselsdato fant vi i Brønnøysundregisteret. Vi søkte på ”200773” og fant én post på 300 aksjer, registrert under ”KHM”. Kronprinsen ble aldri titulert ”KHM”, men vi antok at det betød Kronprins Haakon Magnus. til tross for at eieren av posten var kategorisert som ”forening”. Slottet hadde opplyst at aksjeposten var på 300 stk., som stemte. Ganget med kursene på Oslo børs svingte aksjeposten mellom 93 000 og 107 000 kroner i verdi den våren. Verdien var mer enn 1G i folketrygden. Ved verdi på over 1G skal stortingsrepresentanter registrere aksjeposten i økonomi- og interesseregisteret, slik at offentligheten ser deres bindinger. Da var også kronprinsens aksjepost relevant å omtale.

I flere tiår har journalister, forfattere og nysgjerrige jaktet på kongefamiliens formuer og verdier i aksjer og eiendom. **Hvorfor hadde ingen funnet kronprinsens aksjer?** Kanskje fordi de var eid under et alias uten hans adresse. De var åpenbart registrert på en måte som skjulte eieren for offentligheten. **Var det i strid med loven?** Ifølge juridisk direktør i Verdipapirsentralen krever allmennaksjeloven at aksjeeierregisteret skal inneholde opplysninger om blant annet aksjeeiernes navn, fødselsdato og adresse. Det samme sa Transparency International.

Ved å søke etter kronprinsen og Yara i pressearkiver fant vi bred omtale av hans besøk og rolle som døråpner for Yaras nysatsning i Thailand senhøsten 2004. Vi fant en rekke andre treff mellom kronprins Haakon og Yara opp gjennom årene. Men ingen steder var det nevnt at kronprinsen hadde eierinteresser i selskapet. I saken vi skrev om aksjene uttalte en jusprofessor at ”rollekombinasjonen er problematisk”.

Eiendommene

Da vi besøkte kongehuset.no vinteren 15/16 stod det at ”Kongefamilien har også private eiendommer. Det gjelder:” etterfulgt av Skaugum, Sikkilsdalen, Kongsseteren, Mågerø og kongeskipet. Vi hadde lest i pressearkivene at kronprinsparet også eide hytter på Flatholmen utenfor Risør og i Uvdal. Slottet var upresise i beskrivelsen av kongefamiliens verdier.

Vi valgte å kartlegge alle de statlige og private eiendommene i kongehuset og kongefamilien fra grunnen av selv, for å finne pengestrømmer og de reelle verdiene.

Kartverket har samlet alle eiendommer og eiere i en søkbar matrikkel. Der ligger også grunnbøker, et offentlig register over tinglyste rettigheter og heftelser. Totalen av dette kalles populært eiendomsregisteret. Kartverket tilbyr ikke en løsning der man kan gjøre metasøk på fødsel- og personnummer for å få *alle* eiendommer registrert på *en* person. **Den muligheten tilbyr derimot en kommersiell aktør som Dagbladet kjøper tjenester fra, Infotorg.**

Etter hvert som vi fant nye eiendommer, skrev vi inn alle nøkkeldata i åpne strukturerte datasett. Blant annet reelle eierforhold, byggeår, størrelser, kjøpspris og prisvurderinger.

Søk på navn

For å kartlegge en persons eiendommer i Infotorg.no legger man inn navn eller fødselsnummer. Selskapers eiendom kan søkes opp med organisasjonsnummer. For-

mellom- og etternavn legge i ulike felt. Vi brukte kongefamiliens navn slik de framgår på Slottets nettsider, kongehuset.no. Ingen søk ga treff. **Hva var galt?** De fleste slike registre krever presise søkestrenger for å gi treff. Vi lette etter alternativer og fant at kronprins Haakon har minst seks ulike tituleringer og benevnelser:

Kongehuset.no: «*H.K.H. Kronprinsen*», «*Kronprins Haakon*» og «*KPH*» (for *kronprins Haakon*). Brønnøysundregisteret: «*H K H Kronprins Haakon*» Regjeringen.no: *Hans Kongelige Høyhet Kronprins Haakon* og «*H.K.H. Kronprinsen*» Wikipedia: «*Haakon Magnus kronprins av Norge*»

Det samme gjelder for kongen, som blant annet tituleres **Harald V, kong Harald V, Hans Majestet Kongen og Hans majestet kong Harald V**. Det var tidkrevende å teste tituleringer i feltene for etternavn, mellomnavn og fornavn. Vi fikk fremdeles ikke treff på verken statslederen eller tronarvingen. Enten var informasjonen vi søkte etter hemmelig. Eller så var det tituleringer vi ikke visste om. Vi ville til bunns i eiendomsforholdene. Den mest treffsikre søkestrengen om personer i Norge ligger hos Skatteetaten: **Fødsel- og personnummer**. I starten av desember **leverte vi en innsynsbegjæring**. Kort tid etter fikk vi utlevert fødsels- og personnumrene for de kongelige, Märtha Louise og Ari Behn.

[Søk på fødsel- og personnummer](#)

Da vi søkte i eiendomsregisteret med fødsel- og personnummeret til kong Harald, fant vi raskt dokumenter på hans to eiendommer som utgjør Kongsseteren i Oslo. I deres grunnbøker var han oppført som «*H M Kong Harald V*». Kombinasjonen av manglende punktum etter initialer og navnet var ny for oss, og ikke brukt andre steder vi hadde sett. Grunnbøkene viste at Dronning Sonja (reg. Sonja H M Dronning) tidligere eide en hytte utenfor Tjøme. Rykter som figurerte i avisspalter om at hun eide en bygård i Oslo, **fant vi ikke spor av**. Det metodiske arbeidet med å kartlegge de reelle eiendomsforholdene i kongefamilien ga allerede to viktige resultater: **Vi luket ut «spor»** fra historier om formuer plassert i enorme eiendommer, og funnene ga oss mye informasjon vi kunne undersøke videre.

Kongeparets feriesteder på Mågerø og i Sikkildalen fant vi ikke ved hjelp av søk på fødsel- og personnummer. Vi førte dem på «savnet-lista». **Den skulle straks bli mye lenger.**

Vi fant ingen eiendommer registrert på kronprinsen og prinsessen. Flere runder med spørsmål til Skatteetaten, Finansdepartementet og Kripos ga oss svar på hvorfor, og hvilke konsekvenser det hadde: De og deres familier levde på ”sperrert adresse”, såkalt kode 6, som hindrer ikke-offentlige innsyn i eiendomsopplysninger. Begrunnelsen var sikkerhet, forklarte Kripos. Skatteetaten fortalte at de som lever med slik adressesperre, lukes ut av det aksjonærregisteret som gis ut til pressen og offentligheten. Rundt 600 mennesker lever på «kode 6» i Norge, deriblant politi, politikere og samfunnsstopper. At disse gruppene manglet i aksjonærregisteret var helt ny informasjon, både for oss og eksperter på offentlighet. **Hemmeligholdet gjorde vår kartlegging av private verdier i kongefamilien langt vanskeligere.**

Men det det ble også til journalistikk. Vi kunne fastslå at det var **mer åpenhet om kongens formue i eiendommer og aksjer, enn om tronarvingens formue i eiendommer og aksjer**. Vi ba flere ganger om innsyn i aksjeinformasjon og eiendommer som ble holdt tilbake med adressesperren av Skatteetaten og Kripos, flere ganger. Det ble avslag. Adressesperren er et effektivt usynlighetsteppe for den yngre kongefamiliens formuer i eiendom og aksjer.

Kunnskap om eiendommene var helt sentralt for det journalistiske prosjektet vårt. **Hvordan identifiserer man eiendommer og aksjer staten ikke vil at man skal finne?**

Leting i kart

På Kartverkets nettløsning seeiendom.no kan brukeren velge mellom å søke opp kommune-, gårds- og bruksnummer, søke opp gateadressen eller klikke seg rundt på eiendommer for å undersøke. Hemmeligholdet rundt kronprinsen og prinsesse Märtha Louise gjorde at vi ikke fikk identifisert gårds-, og bruksnummer på deres eiendommer. Vi måtte altså identifisere dem på kartet. **Det ga oss noen overraskende funn.**

Svømmebasseng til besvær

I takt med at Dagbladets artikler utover våren og sommeren 2016 avdekket ukjente forhold på en nøktern og metodisk måte, tok stadig flere lesere kontakt med støtte til journalistikken. En av dem sendte tips om et brev med en avtale om at kommunen skulle drifte Märtha Louises svømmebasseng på sin private ferieeiendom på Hankø. Vi fant ikke brevet i postlista på Fredrikstad kommunes nettside. Vi kombinerte flyfoto fra Dagbladets bildearkiv med kart på seeiendom.no for å finne sommerstedet. Så hentet vi ut grunnboka fra Kartverket. Så brukte vi gårds- og bruksnummer derfra til å søke opp eiendommen i byggesaksarkivet på kommunens nettsider. Vi fikk ingen treff, men kontaktet kommunens arkiv og ba om all korrespondanse mellom Fredrikstad kommune og prinsesse Märtha Louise, Ari Behn, Det kongelige hoff eller Slottet og alle byggesaksdokumenter de kunne finne. Vi merket raskt at arkivlederen var profesjonell, hadde oversikt og var godt kjent med ulike lovverk som berørte offentlig innsyn. Det var en befriende opplevelse av normalitet, etter møtet med unødige hemmelighetskremmeri på Slottet, hos Forsvarsbygg og i Kommunaldepartementet.

Blant de første 115 sidene vi fikk oversendt fra kommunen, lå avtalen mellom Märtha Louise og kommunen om drift og renhold av basseng, datert i november 2007. Vi la fortløpende nøkkelinformasjon og dateringer på en tidslinje. I 2012 trakk bassengutbyggerne seg, viste flere brev. Deretter ble det innvilgelse av midlertidig brukstillatelse til bassenget, datert januar 2013. **Ble bassenget brukt uten tillatelse før det?** Vi ringte juridisk ekspertise og spurte om en brukstillatelse var påkrevd for nybygde svømmebasseng før bruk. ”Ja. Eller en ferdigattest. Særlig på grunn av sikkerheten”, lød svaret. Vi ba kommunen om innsyn i fakturaene som var sendt for driften av bassenget. De ble sendt over. Fakturaene var spesifiserte, med beskrivelser av fylling for bruk, tømning og reparasjoner over flere år.

Et ulovlig brukt basseng var interessant, men et annet dokument i bunken gjorde at saken ble **særlig relevant og viktig for oss**: Søknaden om midlertidig brukstillatelse var sendt på Slottets brevpapir av Det kongelige hoff. Og der framgikk det at Slottsforvalteren hadde tatt på seg rollen som ansvarshavende overfor kommunen for Märtha Louises private byggeprosjekt. Prinsesse Märtha Louise valgte selv å stå utenfor kongehuset over ti år før for å leve av egen inntekt. Men når det ble bassengtrøbbel på hytta var kongens hoff greit å ha. Vi ringte kommunen og gravde videre. En saksbehandler fortalte at Slottsforvalteren selv kom fra Oslo til møter med Fredrikstad kommune og fikk startet opp igjen arbeidene.

Refunderte Märtha Louise hoffets utgifter til lønn og reiser? Ikke ifølge prinsesse Märtha Louise og Slottet. På spørsmål om hvorfor bassenget ble brukt ulovlig i flere år pekte de på en håndverker. Vi trykket historien om hvordan skattebetalerne endte opp med deler av regningen for Märtha Louises havarete bassengprosjekt på hytta.

Slik kom vi også på sporet av byggearbeider som hoffet har gjort på Bloksberg for Märtha Louise. Slottet sa at kong Harald hadde kompensert hoffet for arbeidet, men ville ikke si hvor mye. Enkeltbetalinger fra kongefamilien til hoffet er ikke spesifisert i hoffets årsberetninger.

Konsekvenser

Da Fredrikstad kommune fikk vite at Bloksberg ikke dukket opp i byggesak-søk, rettet de det opp. I dag synes saksdokumentene som viser Slottets engasjement i saken.

Flere stortingspolitikere kom med sterk kritikk av Slottet, da Dagbladet avdekket hvordan skattebetalerne endte med å dekke utgifter til Märtha Louises havarete bassengprosjekt.

Kronprinsens hytter

For å kartlegge kongefamiliens private formuer i eiendom og få oversikt over pengestrømmene, måtte vi finne de tre hyttene omtalt som kronprinsparets i presseklipp. Da vi startet letingen var de ikke omtalt på kongehuset.no under kongelige eiendommer. Vi fant dem ikke ved søk i eiendomsregisteret. Fra presseklipp visste vi at en hytte lå på øya Flatholmen utenfor Risør. Den fant vi raskt ved å søke på ”Flatholmen” på seeiendom.no og sammenlikne med bilder av hytta i arkiver. Vi hentet ut grunnboka. Eieren var ”begrenset”, i tråd med adressesperren.

Hytteeiendommene i Uvdal kommune var det verre med. Vi fant ingen flyfoto eller bilder som viste beliggenheten. På seeiendom.no så vi raskt at det var svært mange hytter i området. I to dager klikket en journalist seg rundt i kartet på jakt etter en grunnbok der det stod ”begrenset”. En tomt, i Fjellsnaret hyttefelt, var registrert eid av Kronprinsparets stab. **Var det en ”firmahytte” for hoffet?** Også nabohytta var ført med staben som eier. Et søk på stabens organisasjonsnummer fra Brønnøysundregisteret ga samme treff. Slottets beskrivelser til offentligheten ved kjøpet i 2008 hadde kostet oss to dagsverk. På spørsmål svarte en ansatt ved avdeling for næring, miljø og kommunalteknikk i Uvdal kommune at de trodde hyttene tilhørte staben. På spørsmål fra Dagbladet svarte Slottet at det var **kronprinsparets private hytter**: De hadde betalt for dem. På Kartverkets nettsider bestilte vi skjøtet for eiendommen. Det viste at ansatte ved Kronprinsparets stab personlig hadde utført handelen, signert og satt staben som eier av tomtene. Eierkonstruksjonen var unik og helt ny, bekreftet kongehistorikere vi spurte. Det fantes ikke tradisjon i Norge for at hoffet eide eiendom, heller ikke for kongefamilien. Et anslag vi gjorde utfra størrelsen på eiendom og hytter, beliggenheten og priser på annen eiendom i området, viste at hyttene trolig var verdt oppunder 10 millioner kroner til sammen. Vi intervjuet jusprofessor Eivind Smith som kalte eierkonstruksjonen ”uryddig”. En kongehushistoriker var også kritisk.

Konsekvenser:

Slottet valgte uten forvarsel å sende ut en pressemelding om Dagbladets funn, før artikkelen ble publisert. I pressemeldingen tok Slottet selvkritikk og kalte det som var skjedd for ”dårlige vurderinger”. Slottet varslet at eierforholdene skulle ryddes opp i raskt. Men det ble ikke gjort slik Slottet hevdet, viste våre undersøkelser et halvt år senere. Vi publiserte saken ”Slottet har ikke ryddet opp i kronprinsens hytterot”. Da ble det gjort raskt.

Sikkilsdalen og Mågerø

Kartverkets løsning på seeiendom.no krysset med flyfoto og andre bildebaser ble også løsning for å identifisere kongeparets feriesteder i Sikkilsdalen og på Mågerø. Grunnbøkene viste at de var registrert på kong Harald alene. Og vi fant kongeparets avtale om særeie.

Under kartleggingen av Mågerø oppdaget vi at tomteeier Forsvarsbygg unnlot å journalføre saksbehandling med Slottet. Det ble en artikkel. I dag journalfører de langt mer om Slottet.

Reelle eierforhold

Kartleggingen avdekket flere feilaktige opplysninger fra Slottet om kongefamiliens private verdier. På kongehuset.no og i offentligheten omtalte Slottet de sju private eiendommene som ”kongeparets” og ”kronprinsparets”. Men kartleggingen avdekket at kongen alene er registrert som eier av kongsseteren og de to feriestedene. I skjøtet for Skaugum er kronprins Haakons navn sladdet, men ikke ordet ”særeie”. På spørsmål fra Dagbladet bekreftet Slottet at eiendommene de kalte ”kronprinsparets” i realiteten var eid av kronprins Haakon alene.

Metodene som avslørte pengestrømmen til kongefamiliens private eiendommer

Etter at vi kjente de reelle private eiendomsverdiene i kongehuset, var neste steg å undersøke hvordan kongehuset brukte pengene fra Stortinget. Ble de brukt korrekt?

Her beskriver vi kartleggingen som gjorde at vi kom på sporet av problemstillingene og metodene vi brukte for å løse dem underveis.

Kilder om utvikling av eiendom

For å lære om kongefamiliens private eiendommer, trengte vi byggesaksdokumenter. De fleste kommuner har digitale byggesaksarkiver på nett. Flere vi brukte var begrenset i tid bakover og søkefunksjonen var svekket. Andre ganger manglet kongefamiliens eiendom. Da kan man bruke Offentlighetslovens §9 om sammenstilling av data: I innsynsbegjæringen identifiserer man eiendommen med en gateadresse, gårds-, og bruksnummer eller eierens navn (med mindre det er adressesperre). Vi dro også til Plan- og bygningsetaten i Oslo og fikk innsyn i dokumenter om Kongsseteren som ikke var tilgjengelige via nettløsningen deres. Fra Asker kommune ble det bestilt en rekke dokumenter om Skaugum basert på kommune-, gårds-, og bruksnummer (0220-21/1), som vi fant i grunnboka hentet ut via seeiendom.no. (Obs! Vi omtaler Skaugum som én eiendom her, men den består i praksis av fire eid av kronprinsen.) Noen var unntatt offentlighet, men ble vurdert på ny og gitt innsyn i for første gang. Samme gjaldt dokumenter om prinsesse Märtha Louises ”Bloksberg”.

Mengden kontakt mellom Det kongelige hoff, entreprenører og arkitekter om de private eiendommene og ulike bygningsmyndigheter, var ganske overveldende. Det var over tusen sider med dokumenter om utvikling og utbygginger opp gjennom årene.

Hvem betalte?

I svar hadde Slottet opplyst at det kongelige hoff utførte forvaltning, drift, vedlikehold og vaktmesterarbeider/forefallende arbeid på de kongeliges private eiendommer. **Vi ville kartlegge pengestrømmene som finansierte alt arbeidet.**

De kongelige får en årlig apanasje fra staten som skal dekke deres private utgifter. I et svar skrev Slottet følgende om hvordan den ble brukt: ”Apanasjen går i hovedsak til å dekke forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling på private eiendommer”. Tilsynelatende betalte de kongelige mye selv, men i takt med at vi stilte spørsmål fant vi omfattende hemmelighold og en manglende vilje til åpenhet fra hoffet og Slottet.

Hoffets egen årsberetning med regnskaper er i praksis den måten Slottet, hoffet og kongefamiliens forteller Stortinget, Riksrevisjonen og regjeringen om aktiviteten i kongehuset. Inklusive regnskap og økonomistyring av rundt 200 millioner kroner.

Årsberetningen for 2014 var den ferskeste vi hadde da vi startet å se på dette. Under tittelens ”Hoffsjefens sammendrag” ble opplysningen fra eposten bekreftet: ”Apanasjen til henholdsvis Kongen og Dronningen og Kronprinsen og Kronprinsessen skal dekke forvaltning, drift, vedlikehold og utvikling (FDVU) av de private eiendommene.”

I et avsnitt om Kultur og Eiendomsavdelingen ved hoffet stod det at ”Avdelingen får driftsmidlene over apanasjen til nødvendig forvaltning, drift og vedlikehold av de private eiendommene.”. I denne formuleringen manglet altså ”**utvikling**” på eiendommene - byggeprosjekter og utbygging. Det betød at den andelen av apanasjen som ble overført hoffet fra de kongelige gikk til å dekke **FDV**, ikke hele **FDVU**-kostnadene.

Hvordan fant disse pengene veien fra apanasjen til hoffet i praksis? Slottet nektet oss innsyn i sin interne økonomiinstruks, som kanskje kunne gitt svar. Regnskapene i årsberetningen ga ikke svar. **FDV**-kostnadene fra de kongelige apanasjer var ikke ført som inntekt for hoffet. Vi spurte flere ganger Slottet om omfanget og hvilke kostnader, herunder årsverk, timetall, andel av hoffets lønnskostnader og utgifter til verktøy, hoffet hadde til drift og vedlikehold og vaktmesterarbeider på de ulike private eiendommene. Svarene var mangelfulle eller spørsmålene ble ikke besvart overhodet. De avlo stadig å gå i detaljer.

I statsbudsjettet stod liknende formuleringer, om at apanasjene dekket drift og vedlikehold av de kongelige egne, private eiendommer. Vi spurte flere eksperter og professorer innen økonomi, regnskap, bokføring og revisjon om å tolke ordlydene for oss. De tolket formuleringene i både årsberetningene og statsbudsjettet som at apanasjene de kongelige mottok skulle dekke - og faktisk dekket - hoffets utgifter til forvaltning drift og vedlikehold på eiendommene. Inkludert lønn.

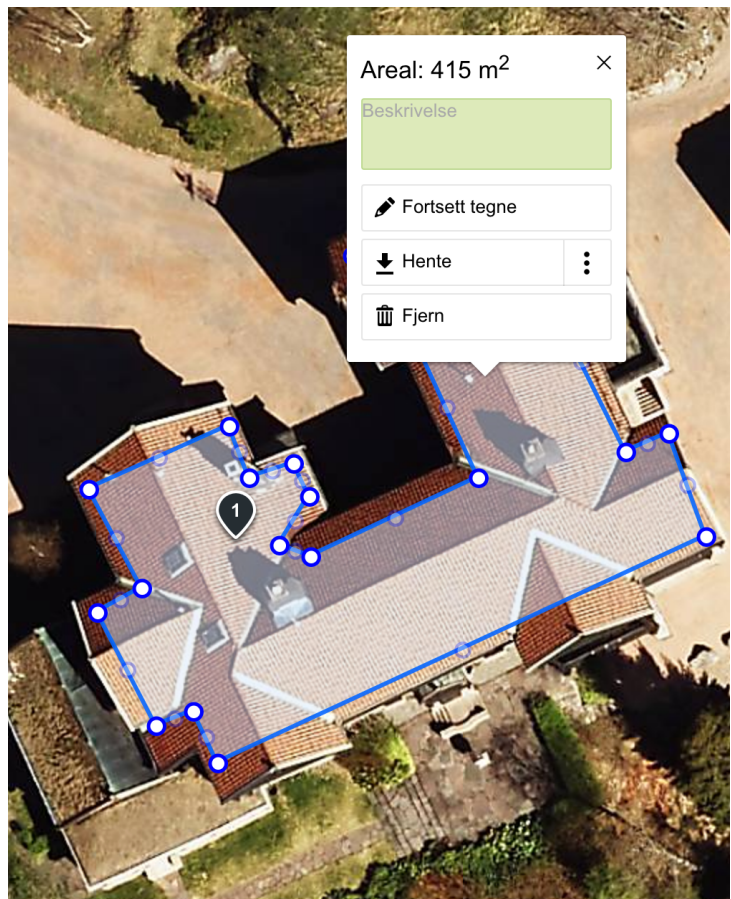
Arbeidsmengden på eiendommene

Motstanden fra Slottet **motiverte oss til å undersøke og danne oss et bilde av pengeflyten og ressursflyten** til de private eiendommene mer.

Når vi ikke fikk vite **FDV**-kostnadene, så måtte forsøke å finne ut stort behovet for forvaltning, drift og vedlikehold på kongefamiliens sju eiendommene var. Bilder og kart av eiendommene viste et omfattende behov. Store arealer trengte snømåking. Svømmebasseng, tekniske anlegg og ferieeiendommer trengte tilsyn mye av året. For komme videre trengte vi konkret informasjon. En av journalistene brukte flere dager på å telle følgende:

Antallet hus på eiendommene: Kilder var kartverkets kart og flyfoto i bildearkiv. Resultatet lå på rundt 30 hus. Av det vi kunne se, hovedsakelig i treverk.

Totalt grunnareal: I dokumenter fra Kartverket var flere av husenes innvendige mål gjengitt. Men for flere hus manglet slike detaljer. Det er ganske vanlig, særlig for eldre bygninger. **Vi måtte finne**

en metode for å gjøre gode anslag. Etter litt testing av ulike kartverktøy med målestokk, fant vi et godt på tlf.no. Der kan man ved hjelp av musklikk måle opp husenes areal oppå flyfoto. Med det lagde vi ganske nøyaktige overslag over grunnflaten på hus. Det fortalte oss en del om hvor mye tak, takrenner og yttervegger som skulle vedlikeholdes.

Vi trengte gulvareal også. Hvor mange etasjer hadde husene? Kilden til antall etasjer var eiendomsregisteret og bilder av husene i ulike bildearkiver. Men vi hadde ikke bilder av alle. Tlf.no tilbyr også et skråstilte kartverktøy for deler av landet. Blant annet Asker kommune. Med det telte vi etasjer og kunne gjøre et godt anslag av brutto gulvareal innendørs, der slik informasjon manglet i parirer fra Kartverket. Da vi passerte et kvalifisert anslag på over 4000 kvadratmeter gulvareal, men fremdeles hadde en god del hus igjen å regne ut, ga vi oss. Vi mente problemstillingen vår, hvorvidt det var mye boligmasse å drifte og vedlikeholde på de sju private eiendommene, var besvart. Svaret var ”ja”.

Størrelsen på eiendommene: Informasjon i grunnbøker vi fant hos Kartverket viste at kongeparet og kronprinsparet til sammen **eide omtrent 1400 dekar** (ca 1400 mål) privat eiendom. En vanlig boligtomt med enebolig er ca 1,5 dekar. Vi ba Forsvarsbygg om innsyn i kongens festekontrakt på Mågerø og fikk den. Der stod det at kongen disponerte fire mål/dekar tomt. Vi la til grunn at kongen disponerte det samme rundt den festede hytta i Sikkilsdalen i Jotunheimen.

Tilgjengelighet påvirker utgiftene: 30 private hus spredt utover sju tomter på 1400 dekar krevde reising. Vi tastet inn gps-kartkoordinater vi hadde samlet for eiendommene i Google maps: En kjøretur fra hoffets base i Oslo til Sikkilsdalen og Risør ble anslått til fire timer, én vei. Hytta ved Hardangervidda i Uvdal tre timer. Mågerø halvannen time. Det måtte kjøres en god del med bil, og trolig overnattes med diett eller betales godt med overtid, for å gjøre drift og vedlikehold flere steder. Alternativet var å leie inn lokale håndverkere og vaktmestere. Eiendommenes avstand **medførte altså trolig betydelige ekstrakostnader, som kom på toppen av vanlige utgifter ved hoffet.**

Regnestykkene tar form

Ifølge årsberetningen for 2014 hadde hoffets Kultur- og eiendomsavdeling 44 ansatte, som blant annet driftet og vedlikeholdt tre statlige (innendørs og park) og sju private eiendommer. Hoffet betaler årlig ut lønn til rundt 300 personer, dobbelt så mange som er fast ansatt. Reelt antall årsverk ved avdelingen kunne være høyere enn oppgitt i årsberetningen. Når Slottet sa at hoffet utførte drift, vedlikehold, vaktmesterarbeid og ”forefallende arbeid”, så måtte det nødvendigvis legge beslag på en god del ressurser. Utgiftene til lønn, verktøy, materialer måtte være betydelig.

Vi brukte 2014 som utgangspunkt. På bakgrunn av det vi kjente til, gjorde vi et grovt anslag om at avdelingen med 44 ansatte brukte 30 prosent av arbeidstiden sin til forvaltning, drift og vedlikehold (inklusive vaktmestertjenester og forefallende arbeid) på de sju private eiendommene. Vi til grunn at hoffet hadde utgifter i form av grunnlønn og arbeidsgiveravgift på 500 000 kroner per ansatt. Det ga lønnsutgifter for disse arbeidene på 6,6 millioner kroner i året. I regnestykkene vi satt opp delte vi disse lønnsutgiftene likt mellom kongen og kronprinsens eiendommer.

I tillegg til lønn kom vesentlige utgifter som sosiale kostnader, overtid og diett ved reiser med overnatting ute på eiendommene. Utgifter til materialer og utstyr for å vedlikeholde 30 hus

var trolig også betydelige. Vi visste at dette var overslag, men de gjorde nytten i fravær av konkrete tall fra et hemmelighetsfullt hoff og slott. Vi hadde nå et grovt overslag over FDV-kostnadene for hoffet til vedlikeholdet.

Dette skulle dekkes av de kongeliges apanasjer, slik vi og fagfolk forstod årsberetningene og statsbudsjettet. **Hvor store beløp gikk med til utvikling av de private eiendommene?**

Kronprinsen opplyste om sine årlige utgifter til FDVU i årsberetningene. Fant vi den U'en gjenspeilt i dokumenter fra byggesakskontorene i Uvdal, Asker og Risør?

Vi pløyde gjennom det vi hadde samlet sammen av dokumenter, som søknader, rammetillatelser, attester, rapporter fra arkitekter, tegninger, presseoppslag om bygging, fagfolks egne opplysninger og mer. Underveis noterte. Lista over innleide arkitekter, entreprenører og håndverkerfirmaer som hadde sendt inn dokumenter, eller var nevnt i dokumenter hoffet sendte inn for kongen og kronprinsen, vokste. Det samme gjorde de sannsynliggjorte byggeutgiftene.

Det var åpenbart at de kongelige, og særlig kronprinsen, hadde hatt store Utviklings-utgifter til eiendommene sine. Slottet bekreftet også at betydelige beløp fra apanasjen var gått til en omfattende oppgradering av hovedkjøkkenet på Skaugum.

[Regnestykkene går ikke opp](#)

Vi gjorde mange beregninger, som kan sammenfattes slik: De antatte lønnskostnadene til hoffet til forvaltning, drift og vedlikehold av de private eiendommene + anslag over utstyr og materialer + de omfattende byggearbeidene gjengitt i dokumentene > (ble større) enn gjennomsnittet av det kronprinsen oppga at han brukte på FDVU i årsberetningene fra 2002 til 2015. Da hadde vi trukket fra den årlige byggelånskostnaden på to millioner kroner som lå i FDVU-utgiftene kronprinsen oppga. Vi var klar over at dette var grove anslag med mange usikkerheter. **Men når regnestykket ikke gikk opp ble vi motiverte til å undersøke mer.**

Vårt utgangspunkt, 2014, var et spesielt år. Kronprinsen oppga å ha hele 6,5 millioner i FDVU-utgifter fra apanasjen det året. Vi trakk igjen fra det nedbetalingen på byggelånet på 2 millioner. Det ga 4,5 i frie FDVU-midler fra apanasjen. Etter at vi trakk fra hans andel av anslaget på 3,3 millioner til lønn for hoffets FDV-arbeider på fire eiendommer og 20 bygg var det 1,2 millioner igjen til utvikling i 2014. Det var jo et solid beløp til utstyr, materialer, overtid, kjøregodtgjørelser for hoffets reiser til hytter og liknende. Men det skulle også dekke utgifter til Utvikling av eiendommene.

Dokumenter i Asker kommune og oppslag i lokalavisa Budstikka fortalte at kronprinsen bygget et helt nytt arkitekttegnet hus på 216 kvadratmeter over tre etasjer inne på Skaugum i 2014. Prislappen er ukjent, men det kostet nok en hel del, og trolig mye mer enn de 1,2 millionene han etter våre anslag hadde igjen til utvikling fra apanasjen.

Anslaget viste at dersom FDV-utgiftene de kongelige dekket for hoffet inneholdt lønn for arbeidet, var det rimelig å anta at det ble for lite igjen til Utvikling og oppgraderinger av eiendommene.

Med andre ord: De årlige apanasjene strakk neppe til for å dekke *både* hoffets utgifter til forvaltning, drift og vedlikehold av de private eiendommene, slik det stod i hoffets årsberetninger, og utviklingskostnadene som fulgte av aktiviteten i byggesaksdokumenter i

kommunenes arkiver, samt andre oppgraderinger som ikke var søknadspliktige og derfor ikke var beskrevet i dokumentene.

Det sentrale, metodiske poenget med å gjøre den omfattende kartleggingen og regnestykkene, var å vurdere om beskrivelsene i årsberetningen stod til troende: **Var det sannsynlig at de kongelige dekket alle utgifter som hoffet hadde til forvaltning, drift og vedlikehold på de sju private eiendommene, slik vi leste av årsberetningene?**

Svaret var klart ”nei”. Og det ga oss helt nye problemstillinger å jobbe med.

Oppklaringen

I april og mai hadde vi mange epostutvekslinger med Slottet, der journalistisk motiverte, sentrale spørsmål om penge- og ressursflyten til kongefamiliens private eiendommene ikke ble besvart ordentlig. 23. mai kom et svar fra kommunikasjonssjef Hagen: Det startet slik: ”Vi anser de fleste av disse spørsmålene som besvarte. Men for ordens skyld, Monarkiet er hjemlet i Grunnloven.”

Men i slutten av eposten kom en svært interessant oppklaring:

“Når det gjelder ditt spørsmål om formuleringen om at Kultur-og eiendomsforvaltningen får driftsmidlene over apanasjen til nødvendig forvaltning, drift og vedlikehold av de private eiendommene, beskriver dette de faktiske forhold. Driftsutgifter, altså ikke lønnsutgifter, på de private eiendommene dekkes som tidligere nevnt av apanasjen.

Slottet regnet altså *ikke* lønn for å utføre vedlikehold og drift som en utgift til drift. Der lå nøkkelen til å forstå hvordan pengeflyten fungerte og regnestykket *deres* gikk opp. Det Slottet skrev betød i praksis at hvis en vaktmester reparerte en ødelagt takrenne eller tømte svømmebassenget på feriestedet Mågerø, var kongeparets utgift bare til materialer. Lønna, reisen og andre utgifter ble dekket av hoffet.

Datasettet vi hadde laget over utviklingen i lønnsutgifter ved hoffet fra 2002 til 2014, viste at de vokste. Samtidig kjøpte kongefamilien stadig flere eiendommer som krevde hoffets oppmerksomhet.

Fra regnestykke til jus og statsbudsjett

Oppklaringen fra Slottet hang tett sammen med et annet spørsmål vi samtidig søkte svar på: Når statsbudsjettet slo fast at apanasjen skulle dekke utgifter til drift og vedlikehold av de private eiendommene, var det rett bruk av hoffets penger å dekke lønnsutgiftene for å gjøre nettopp slikt arbeid?

Da vi leste oss opp på kongehusets historie i starten av arbeidet, fant vi en evaluering daværende Statskonsult gjorde av hoffet og Statsbygg i 2003. På side 14 var det nevnt ”et særskilt økonomireglement for bevilgningen til Hoffforvaltningen tilsvarende Økonomireglementet for staten”. Vi tastet inn Lovdata.no og søkte på ordet ”hoff”. Første treff var ”Økonomireglement for Det Kongelige Hoff”. Allerede i §1 lå et nytt spor: ”Reglementet skal sikre at disse midler brukes effektivt og korrekt i samsvar med Stortingets forutsetninger og de alminnelige prinsipper for statens økonomiforvaltning.” En jusprofessor og en statsviter vi spurte bekreftet at det betød at Stortingets forutsetninger bestemte bruken av hoffets midler. Pengene kunne ikke brukes etter eget for godtbeholdende.

Hva stod det i statsbudsjettene? I 2014 stod det om apanasje til kongeparet: «Bevilgningen benyttes til personlige utgifter for H.M. Kongen og H.M. Dronningen, inkludert utgifter knyttet til diverse oppgaver og til drift og vedlikehold av private eiendommer.» Også bevilgningene til kronprinsparet skulle dekke ”drift og vedlikehold av private eiendommer.” Ordlyden var tydelig.

Åpnet ordlyden i bevilgningen til hoffet for at det kunne suppleres med penger? Om hoffet stod det i statsbudsjettet: «Bevilgningen benyttes til Kongehusets utgifter til offisielle oppgaver, drift av organisasjonen, infrastruktur og mindre vedlikeholdsprosjekter. Bevilgningen skal også dekke utgifter til løpende indre vedlikehold og utvikling av de statlige kongelige eiendommer Det kongelige slott, Bygdø kongsgård (hovedhuset med sidebygning og park) og Oscarshall slott.»

”Mindre vedlikeholdsprosjekter” i hoffets bevilgning gjaldt på statlige eiendommer, forklarte departementet. Vi samlet formuleringer om apanasje og hoff fra statsbudsjettene i år 2002 til og med 2015. For å være sikre på å fange opp variasjoner sjekket vi både regjeringens forslag og den endelige innstillingen fra Stortinget. Oversikten viste at formuleringene og meningsinnholdet var svært likt år etter år. Vi sjekket også en utredning fra Slottsutvalgets arbeid i 2001, som la grunnlaget for omleggingen av bevilgningsstrukturen. I forslaget til bevilgningsordning for kongehuset stod tilsvarende som i de senere statsbudsjettene.

Vi la fram formuleringene for flere økonomer og statsvitere: De konkluderte med at **Apanasjen skulle dekke utgifter til drift og vedlikehold av kongefamiliens private eiendommer, inklusive lønn.** Bevilgningene til hoffet skulle dekke tilsvarende utgifter på de statlige, slik det var beskrevet. De påpekte at det ikke framkom noen åpning for kryssubsidiering mellom budsjettpostene.

Djevelens advokat hadde ekstra gode dager på møter i denne perioden. Et kritisk spørsmål vi stilte oss selv var: **Fant vi andre som delte Slottets praksis med å ikke inkludere lønn når de omtalte utgifter til drift?** Igjen måtte vi ut og spørre for å lære. Vi kontaktet:

- **Den offentlige forvaltningen**, fordi hoffet var registrert som ”Generell offentlig administrasjon” med sektorkoden ”Statsforvaltning” i Brønnøysundregisteret. - **Privat sektor**, representert av OBOS og Norges bygg- og eiendomsforening, fordi Slottet stadig understreket at hoffet *ikke* var en del av statsforvaltningen, men heller kongens *private* organisasjon og gjorde som han bestemte. - **Statsbygg**, fordi det var en aktør hoffet forholdt seg tett til i den daglige driften av de statlige eiendommene.

Kort oppsummert svarte alle at lønn inngår i utgifter til drift og vedlikehold. Flere henviste også til en ”norsk standard”. Vi sporet ned Standard Norge, som har 70 ansatte og samarbeider med myndigheter og private aktører for å utvikle faglige normer. Fagfolk der ba oss lese NS3454:2013, “Livssyklus kostnader for byggverk, prinsipper og klassifisering”. Den slo fast at i henhold til ”norsk standard” inngår at lønn og sosiale kostnader, maskiner, materialer og utstyr inngår når man beregner utgiftene for drift og vedlikehold av eiendom.

Slottet mottar over 200 millioner kroner over statsbudsjettet i år. Finansdepartementet opplyste at driftsbevilgninger inkluderer alle utgifter til vedlikehold, også lønn til dem som utfører jobben. Departementet som samordner arbeidet med statsbudsjettet hadde altså en helt annen definisjon av begrepet, enn det Slottet opererte med, som mottaker av pengene. **Alle vi spurte hadde en annen tolkning og bruk av begrepet enn Slottet opererte med.**

I svar til Dagbladet fortsatte Slottet å hevde at deres pengebruk var korrekt. Og man mente den var trygt forankret i omleggingen av bevilgningsordningen i 2002 og Slottsutvalgets arbeider. Vi ba om helt konkrete henvisninger, men fant ingenting som støttet deres syn.

Ordlyden var jo klar, men hva *mente* Slottsutvalget den gang med sine formuleringer?

Vi tok kontakt med Kommunaldepartementet og fikk en liste med sju navn. Vi søkte så kontakt med alle på lista. Flere husket ikke diskusjoner rundt temaet og ville ikke uttale seg. En tidligere ekspedisjonssjef i Finansdepartementet, Lorents Lorentsen, stilte til intervju om arbeidet i utvalget. Han avviste både Slottets pengebruk og begrunnelsene fra Slottet blankt.

Slottet hevdet flere ganger at pengene ble brukt i henhold til Stortingets forutsetninger. Vi kontaktet budsjettansvarlige politikere på Stortinget i Kontroll- og konstitusjonskomiteen. Saksordfører for bevilgningene til kongehuset var Per Olaf Lundteigen (Sp). Han var ukjent med at kongens hoff dekket lønna for drift og vedlikehold på de kongeliges private eiendommer. Han beskrev fordelingen av utgifter mellom hoffet og de kongeliges apanasje på samme måte som økonomer og statsvitere vi hadde spurt gjorde.

Den samme tilbakemelding fikk vi fra de andre komitémedlemmene, også Høyres representanter som hadde ansvarlig statsråd for budsjettkontakt med kongehuset, etter at flere hadde sette seg inn i grunnlagsdokumentene.

- Kongehuset har etablert en meget uheldig praksis. De kongelige må faktureres for hoffets kostnader i tilknytning til vedlikeholds- og driftsarbeidet på eiendommene deres. Inkludert lønn til de ansatte som gjør jobben, sa Lundteigen til Dagbladet i artikkel 8. juni 2016

- Slottet har ikke brukt pengene i henhold til Stortingets forutsetninger, sa Lundteigen videre.

Dermed kunne vi skrive saken "Kong Harald og kronprins Haakon bruker hoffets penger på private hus og hytter" i juni. I den kom både fagfolk med kritikk av regnskapsføringen og kryssubsidieringen som ikke framgikk av årsberetningene. Vi avdekket stadig flere saker der hoffets penger var brukt til ulike arbeider på de private eiendommene.

[Konsekvenser](#)

Samme høst endret statsråd Jan Tore Sanner (H) flere avsnitt i regjeringens forslag til statsbudsjettet som i praksis velsignet Slottets pengebruk og tillot den i framtida.

Stortinget stanset i praksis Sanners forslag. De folkevalgte krevde at kongehuset opprettholdt skillet nedfelt av Slottsutvalget i 2002 og gjentatt i statsbudsjettene siden. Og oppfordret Slottet til å utvise åpenhet i tråd med prinsippene i Offentlighetsloven.

Slottet la til kronprinsens hytter i lista over Kongelige eiendommer på kongehuset.no. Slottet har også erklært at "Vår åpenhetspolicy er å dele så mye som mulig av den informasjon som offentligheten ville hatt tilgang til dersom kronprinsfamilien ikke hadde bodd på sperret adresse.". Det vil si langt mer enn da Dagbladet begynte Kongemakta-serien.

[Private inntekter på Skaugum](#)

Slottet opplyser ikke de kongeliges private inntekter og de er i praksis hemmelige. **Vi ville vite om de kongelige tjente penger privat på å la hoffet dekke lønnsutgiftene til forvaltning, drift og vedlikehold av deres private eiendommer.** Slottet bekreftet at

kronprinsen ”leier ut boligmassen.” på Skaugum. Spørsmålet var altså hvem som gjorde arbeidet og hvem som betalte for det. Vi spurte Slottets kommunikasjonssjef Marianne Hagen om det var hoffet som gjorde driften og vedlikeholdet, og om lønn for arbeidene ble refundert av kronprinsen. Vi spurte også om hytta på Flatholmen, som han leide ut på Finn.no for 130 000 i året. Svaret fra Slottet kom fem arbeidsdager senere og av den sparsommelige sorten: ”Hei Eiliv, Jeg har hatt en travel uke. Vi har ikke noe å føye til våre tidligere svar på disse spørsmålene. God helg. Vennlig hilsen Marianne”

Var det andre måter å få gode beskrivelser og bekreftelser om situasjonen på? En rekke personer hadde telefonnumre registrert i Semsveien 188 A-E et stykke unna hovedhuset på Skaugum gård. Vi antok at de var leietakere i utleieboliger. Det er alltid bra med et bredere kildetilfang og dersom de stilte til intervjuer, så kanskje Slottet ville åpne mer opp? Vi tok kontakt, introduserte oss tydelig og forklarte hvorfor vi ringte. Flere bekreftet at de bodde på eiendommene og at de betalte leie til kronprinsen for boligen.

- Huset jeg bor i er veldig godt vedlikeholdt. Snekkere og andre håndverkere fra Det kongelige hoff gjør arbeid hele tida. Og dersom vi ber dem om å komme å gjøre noe, så kommer de og gjør det, sa en leietaker.

Nå kunne vi spørre Slottet hvor store utgifter som eventuelt ble refundert for drift og vedlikehold. og vel så interessant: **Hvor store inntekter hadde kronprinsen hadde fra utleie de siste årene?** Svaret var på over to A4-sider, svært langt for Slottet å være. De svarte ikke på alt vi spurte om, men for første gang ga Slottet et glimt inn i store pengestrømmer som ikke var redegjort for i Slottets årsberetning eller andre tilgjengelige kilder. Vi skrev saken ”Leide ut for 1,4 millioner i fjor: Hoffet jobber for kronprins Haakons private leietakere”. Informasjonen som framkom i saken vakte sterke reaksjoner fra både politisk hold og to økonomiprofessorer: ”Jo mer vedlikehold som er utført, desto bedre vedlikeholdt er eiendommen. Og desto mer penger kan kronprinsen leie den ut for”.

Lovstridig utleie på Skaugum

Blant byggesakspapirene om Skaugum som var unntatt offentlighet fram til vi fikk innsyn, var en søknad om bruksendring til boligformål på Semsveien 188 A-E. Søk vi gjorde på leietakere i folkeregisteret viste at husene har vært i bruk som boliger før det ble søkt om bruksendring. Vi ba om innsyn i vedtaket om bruksendring. Der var det en setning vi bet oss merke i: «Tiltaket kan ikke tas i bruk før det er gitt midlertidig brukstillatelse/ferdigattest.» **Men noen ferdigattest var ikke å oppdrive i byggesaksarkivet. Var det i orden?** Ifølge plan- og bygningslovens paragraf 21-10 trengtes en ferdigattest. Vi spurte seksjonsleder for byggesaker i Asker kommune, som bekreftet at det ikke var gitt en slik ferdigattest på utleieboligene. Vi fikk vurderinger fra faglig ekspertise, som påpekte at bruken og utleien dermed var lovstridig. I saken vi skrev basert på funnene, innrømmet kronprinsen at ting ikke vært i orden og tok ansvar for manglene ved de fem utleieboligene.

Konsekvenser

Igen valgte Slottet å sende en pressemelding om Dagbladets funn, før vi selv hadde rukket å publisere artikkelen. At det var Dagbladet som avdekket lovstridigheten og hadde gjort Slottet oppmerksom på det, ble ikke nevnt i den omfattende pressemeldingen.

Etter Dagbladets avsløring utførte Asker kommune tilsyn på utleieboligene. Vi ba om og fikk innsyn i rapporten, som avdekket flere alvorlige brudd på både brann- og sikkerhetskrav i

plan- og bygningslovgivningen. Kommunen krevde at flere tiltak ble igangsatt umiddelbart. Vi skrev en oppfølger. Hele avsløringen ble sitert i en flere utenlandske medier. Blant annet i britiske Independent og The Sunday Times, under tittelen ”Norwegian prince in flat scandal”

Samarbeidet med Slottet

Hoffet er ikke en del av statsforvaltningen. Når departementer har korrespondanse med Slottet skal det derfor journalføres. Våren 2016 avdekket vi svært mangelfull journalføring av korrespondanse i Forsvarsbygg (FB). Den angikk i saksbehandling som berørte kongens feriested på Mågerø. Slottet var en aktiv bidragsyter i saksbehandlingen. (Se sak Det skjulte spillet om kongens feriested). FB tok selvkritikk for håndteringen. Vi ønsket å se på situasjonen i andre offentlige organer som hadde kontakt med kongehuset, særlig budsjettsvarlig departement, Kommunaldepartementet (KMD). Flere ting tydet på at de hadde tett kontakt: I en epost til oss henviste Hagen til informasjon vi ga KMD og formuleringene i svar fra departementet og Slottet var oppsiktsvekkende like.

Vennskapet

Underveis i undersøkelsene kom vi over gamle presseklipp der det framgikk at Slottets kommunikasjonssjef Marianne Hagen og ansvarlig statsråd Jan Tore Sanner (H) var gamle venner og politiske allierte. Da vi søkte på navnene deres sammen, dukket det opp avissaker så langt tilbake som 1987, da de to samarbeidet i Unge Høyre. I DN-artikkel gjengitt i Retriever framgikk det at Hagen lanserte Sanner som 5.-kandidat til stortingsvalget i 1989. Ifølge biografien på Stortinget.no kom han etter det valget inn som fast møtende vara, og har vært der siden.

Var Sanner og Hagen fremdeles venner? Det bekreftet de senere på spørsmål fra Dagbladet. Hagen beskrev dem som nære venner i 35 år.

Innsyn

Vi sjekket Kommunaldepartementets postjournal i begynnelsen av juni 2016, men fant lite korrespondanse mellom dem og hoffet/Slottet det året. Offentlighetsloven gir rom for å be om innsyn i korrespondanse selv om postjournalen er slunken. 10. juni sendte vi et detaljert innsynsbegjæring. Med henvisning til §9 i Offentlighetsloven ba vi om en sammenstilling av kommunikasjon med hoffet og Slottet siden mars. Vi ba også om sms-er sendt mellom Sanner og Hagen. 1. juli sendte KMD en stor mengde dokumenter, bestående av flere korte og lange epostutvekslinger mellom kommunikasjonsavdelingen i KMD og Hagen. Dokumentene viste et tett, langvarig samarbeid, der Slottet flere ganger ble koplet på tidlig når departementet skulle svare på Dagbladets kritiske om hoffets pengebruk. Vi fikk også innsyn i en serie sms-er mellom Sanner og Hagen, der de to kommuniserte om Dagbladets pressehenvendelser og om informasjonsdeling mellom KMD og Slottet som følge av dem. Ingen av dokumentene var journalført eller arkivert, svarte KMD. Vi klaget inn håndteringen til Sivilombudsmannen, som ga refs. Men like viktig: I sitt avsluttende brev påpekte Sivilombudsmannen også Hagens sentrale rolle i samarbeidet med Sanners departement. Fagfolk som gikk gjennom korrespondansen konkluderte med at håndteringen var ulovlig, på grunn av det langvarige nære vennskapet, ba flere politikere om en habilitetsvurdering av Sanner, etter det nære samarbeidet.

Intervju

Det kongelige hoff håndterer stort sett pressehenvendelser til de kongelige. Hoffet praktiserer en restriktiv linje i spørsmål om privatøkonomi. Som en del av metoden med å oppsøke primærkilder for informasjon, har vi også oppsøkt og intervjuet de kongelige underveis i arbeidet. Metoden fungerte godt da kronprinsen arrangerte sin SIKT-konferanse i Ålesund høsten 2016. Under et videointervju spurte Dagbladet om hvor stor hans formue var. Foran kameraet bestemte kronprinsen seg for å være åpen om sin private formue for første gang.

Etter spørsmål fra Dagbladet bestemte han seg under et videointervju å for første gang opplyse offentlig hvor stor privat formue han har i aksjefond. Formuen er på 9 millioner kroner i norske og utenlandske aksjefond. Eksempelet viser at det å oppsøke dem man vil skrive fremdeles er en metode som fungerer, tross alle pr-rådgivere og enkeltheten i å sende epost.

Spesielle erfaringer

Underveis i arbeidet har kilder med et forhold til hoffet uavhengig av hverandre fortalt at de har opplevd kildejakt rettet mot dem eller andre. Eksemplene er konkrete, men dessverre ikke egnet for gjengivelse her.

Slottet har fremmet uriktige påstander om Dagbladets journalistikk. Et eksempel er fra et intervju som kommunikasjonssjef Marianne Hagen gjorde med TV2, da Dagbladet avslørte den lovstridige utleien på Skaugum. Hagen startet intervjuet med å hevde følgende: ”Nå har Dagbladet i et halvt år fremsatt en rekke uriktige påstander om kongehuset (...)”. Hun konkretiserte ikke. Samme kveld sendte vi epost til Hagen og ba henne oversende en liste med det Slottet siktet til. Hagen svarte aldri på den eposten. Dagbladet har ikke fått noen slik oversikt. Hendelsen var en av flere der vi valgte å holde fokuset på det journalistiske oppdraget vårt og ikke bli distraheret.

Dagbladet har kjørt en åpen linje overfor Slottet, for å gi gode muligheter for tilsvarende og samtidig imøtegåelse. Før jul henvendte Hagen seg og ba om navnet på en professor som hadde gitt et intervju med Dagbladet, der han var kritisk til Kommunaldepartementets håndtering av kommunikasjonen med Slottet. Hagen fikk navnet. Ifølge professoren kontaktet hun ham før intervjuet var trykket for å si sin mening.

Stortingsrepresentant Sveinung Rotevatn beskrev en hendelse som ”En sint telefon fra Slottet.”.